

Nr 51

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967) jämte i ämnet väckt motion.

Genom en den 21 mars 1969 dagtecknad proposition, nr 82, vilken hänvisats till lagutskott, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

I samband med propositionen har utskottet behandlat motionen II: 1173 av herrar *Lindkvist* och *Gustavsson* i Nässjö. I motionen har hemställts »att riksdagen som sin mening uttalar att Kungl. Maj:t måtte bereda ledamöter i inskrivningsnämnd tillfälle att på lämpligt sätt följa inskrivningarna av värnpliktiga.»

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås sådana ändringar i värnpliktslagen som föranleds av den år 1968 beslutade omläggningen av systemet för inskrivning och redovisning av värnpliktiga. Vidare föreslås den ändringen i värnpliktslagen att inskrivningsrådet upphör och att dess uppgifter övertas av värnpliktsnämnden. Slutligen föreslås vissa andra ändringar i lagen av väsentligen formell natur.

Av propositionen redovisas i det följande lagförslaget, föredragande departementschefens anförande och — med hänsyn till innehållet i motionsyrkandet — specialmotiveringen till de föreslagna ändringarna i 12 och 13 §§ värnpliktslagen.

Det vid propositionen fogade lagförslaget är av följande lydelse.

Förslag

till

Lag

om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967)

Härigenom förordnas, *dels* att 12 a, 38 och 39 §§ värnpliktslagen den 30 december 1941¹ skall upphöra att gälla, *dels* att 3 §, 4 §, 6—25 §§, 27 § 3 mom., 29—32 §§, 34—37 §§, 40 § 1 mom., 41 § och 42 § lagen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Den som — — — värnpliktens fullgörande.

Konungen må förordna, att de som sålunda frikallats skola underkastas läkarundersökning och, om de därvid befinnas dugliga till krigstjänst, vara skyldiga fullgöra värnplikt.

Konungen må förordna, att de som sålunda frikallats skola underkastas läkarundersökning och *psykologisk undersökning samt*, om de därvid befinnas dugliga till krigstjänst, vara skyldiga fullgöra värnplikt.

4 §.

Den som på grund av övergående sjukdom, försenad eller otillräcklig kroppsutveckling eller annan dylik anledning tillfälligt är oduglig till krigstjänst skall *befrias* från tjänstgöringsskyldighet under erforderlig tid.

Finnes vid inskrivning av värnpliktig, vilken ej kan anses oduglig till krigstjänst, skäl antaga, att hans förutsättningar för fullgörande av tjänstgöring kunna säkrare bedömas vid en senare tidpunkt, vare lag

Den som på grund av övergående sjukdom, försenad eller otillräcklig kroppsutveckling eller annan dylik anledning tillfälligt är oduglig till krigstjänst skall *undantagas* från tjänstgöringsskyldighet under erforderlig tid.

Finnes vid inskrivning av värnpliktig, vilken ej kan anses oduglig till krigstjänst, skäl antaga, att hans förutsättningar för fullgörande av tjänstgöring kunna säkrare bedömas vid en senare tidpunkt, vare lag

¹ Lagen omtryckt 1954: 479. Senaste lydelse av 5 och 6 §§, 14 § 1 mom., 27 § 1 och 3 mom. samt 29, 30 och 44 §§ se 1966: 432.

(Nuvarande lydelse)

samma. Avgörande om sådan värnpliktigs krigsduglighet skall dock träffas senast det år den värnpliktige fyller tjugutvå år.

(Föreslagen lydelse)

samma. Avgörande om sådan värnpliktigs krigsduglighet skall dock träffas senast det år den värnpliktige fyller tjuogoett år.

6 §.

De värnpliktiga skola enligt grunder, som bestämmas av Konungen, tilldelas armén, marinen eller flygvapnet ävensom — vid armén — truppslag eller truppslag och tjänst samt — vid marinen — flottan eller kustartilleriet. I de fall Konungen bestämmer skola de värnpliktiga tilldelas förband.

Värnpliktig uttages i samband med inskrivningen eller senare för utbildning till viss befattning eller grupp av befattningar.

Uttagning för — — — grundutbildningen förlänges.

Om uttagning av värnpliktiga för särskild tjänstgöring förordnar Konungen.

Vid tilldelning och uttagning skall tillses att varje värnpliktig såvitt möjligt får fullgöra den tjänstgöring och undergå den utbildning för vilken han är lämpligast. I den mån det kan ske skall hänsyn tagas till den värnpliktiges önskemål. Värnpliktig bör ej uttagas för utbildning i befattning, för vilken fordras längre grundutbildning än ett år, om han visar att detta medför särskilt svåra olägenheter för honom eller för nära anhörig till honom som är beroende av hans arbete.

Värnpliktig skall uttagas för utbildning

a) vid försvarsgren eller vid truppslag eller vapenslag inom försvarsgren,

b) i särskild tjänst eller till särskild tjänstgöring,

c) till befattning eller grupp av befattningar samt

d) vid förband eller utbildningsanstalt.

För ändrad uttagning till tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. D. fordras ej medgivande av den värnpliktige.

Värnpliktig skall såvitt möjligt uttagas för den utbildning för vilken han kan anses bäst lämpad. I den mån det kan ske skall hänsyn tagas till den värnpliktiges önskemål. Värnpliktig bör ej uttagas för utbildning till befattning, för vilken fordras längre grundutbildning än ett år, om han visar att detta medför särskilt svåra olägenheter för honom eller för nära anhörig till honom som är beroende av hans arbete.

7 §.

Där ej Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, an-

Värnpliktig tillhör försvarsgren, militärområde och i förekommande

(Nuvarande lydelse)

nörlunda förordnar, tillhör värnpliktig under hela värnplikstiden den försvarsgren eller avdelning därav ävensom i förekommande fall det truppslag eller den tjänst och det förband, som han enligt bestämmelserna i andra kapitlet blivit tilldelad, samt, om han ej tilldelats förband, det förband, som erhåller sina värnpliktiga från det inskrivningsområde eller del därav, där den värnpliktiga är kyrkobokförd.

(Föreslagen lydelse)

fall förband enligt föreskrifter som meddelas av Konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

8 §.

Riket indelas i inskrivningsområden. För varje inskrivningsområde skall finnas en inskrivningschef och en inskrivningsnämnd. Konungen må dock förordna, att för inskrivningsområde skall finnas två eller flera inskrivningsnämnder, var och en för viss del av området.

Centralt organ för inskrivning och personalredovisning inom krigsmakten är värnpliktsverket.

9 §.

Ledningen och övervakningen av inskrivningsväsendet och värnpliktsredovisningen utövas av den myndighet Konungen bestämmer.

Riket indelas i inskrivningsområden enligt Konungens bestämmande.

Inom varje inskrivningsområde finnas inskrivningsnämnder, värnpliktskontor och inskrivningscentraler till det antal och med de verksamhetsområden som Konungen bestämmer.

Chef för värnpliktskontor är tillika inskrivningschef.

10 §.

För upptagande och avgörande av besvär över inskrivningsnämnds beslut ävensom över inskrivnings-

Inskrivningsnämnd består av ordförande och icke militära ledamöter till det antal Konungen bestämmer,

(Nuvarande lydelse)

chefs beslut, som avses i detta kapitel, skall finnas ett inskrivningsråd.

(Föreslagen lydelse)

dock minst en för varje till nämndens verksamhetsområde hörande landstingskommun eller stad som ej tillhör landstingskommun. För ordförande och annan ledamot i inskrivningsnämnd skall finnas ersättare.

Ordförande i inskrivningsnämnd är inskrivningschefen. Finnes mer än en nämnd inom inskrivningsområdet, utser värnpliktsverket en regementsofficer att vara ordförande i nämnd där inskrivningschefen ej ingår. Ersättare för ordföranden är en regementsofficer som värnpliktsverket utser.

De icke militära ledamöterna och ersättare för dessa utses för tre år av vederbörande landsting eller stadsfullmäktige i stad som ej tillhör landstingskommun.

11 §.

Till inskrivningschef förordnar Konungen en regementsofficer.

Inskrivningsnämnd skall bestå av inskrivningschefen eller, därest Konungen på grund av särskilda omständigheter så förordnar, annan regementsofficer såsom ordförande samt icke militära ledamöter till det antal Konungen bestämmer, dock minst en från varje till inskrivningsområdet hörande landstingsområde eller stad, som ej deltagar i landsting. De icke militära ledamöternas antal må ej understiga två.

Skall för inskrivningsområde finnas mera än en inskrivningsnämnd, utser Konungen ordförande i varje nämnd. I sådan nämnd skola ingå icke militära ledamöter endast från

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

landstingsområde eller stad hörande till det område, för vilket nämnden tillsatts.

De icke militära ledamöterna utses jämte lika antal suppleanter för två år av vederbörande landsting eller för stad, som ej deltagit i landsting, av stadsfullmäktige.

Inskrivningsnämnd är beslutför, när förutom ordföranden två ledamöter äro tillstädes. Vid lika röstetal gäller den mening ordföranden biträder.

Inskrivningsnämnd biträdes av läkare och annan personal enligt bestämmelser, som utfärdas av Konungen.

Inskrivningsnämnd är beslutför, när ordföranden eller ersättare för honom samt minst två andra ledamöter äro närvarande.

Som nämndens beslut gäller den mening varom de flesta förena sig eller, vid lika röstetal eller om samtliga ledamöter äro av olika mening, den mening som ordföranden biträder.

12 §.

Det åligger inskrivningsnämnd: att pröva de värnpliktigas duglighet till krigstjänst och lämplighet för olika slags utbildning;

att besluta om frikallelse enligt 3 § första stycket och befrielse enligt 4 §;

att verkställa inskrivning av värnpliktiga, vilka ej blivit jämlikt 3 § första stycket frikallade från värnpliktens fullgörande;

att verkställa tilldelning, som avses i 6 §;

att verkställa uttagning enligt 6 § av värnpliktigt för officers-, underofficers eller underbefälsutbildning,

Det åligger inskrivningsnämnd att vid inskrivningsförrättning

besluta om frikallelse av värnpliktiga enligt 3 § första stycket och om undantagande från tjänstgöringsskyldighet enligt 4 §,

besluta om inskrivning av värnpliktiga som ej blivit frikallade enligt 3 § första stycket,

besluta om uttagning av värnpliktiga för utbildning enligt 6 §,

besluta om värnpliktigas tillhörighet till försvarsgren, militärområde och i förekommande fall förband enligt 7 §.

(Nuvarande lydelse)

därest uttagningen äger rum vid den värnpliktiges inskrivning, ävensom den uttagning i samband med inryckning till tjänstgöring som enligt samma paragraf i visst fall må ske utan den värnpliktiges medgivande; samt

att i de fall och i den ordning Konungen bestämmer verkställa uttagning av värnpliktiga för annan särskild utbildning eller tjänstgöring.

Uppkommer på grund av värnpliktigs kroppsbeskaffenhet eller hälsotillstånd fråga om ändring av tidigare fattat beslut rörande hans krigsduglighet eller rörande tilldelning eller uttagning, skall jämväl sådan fråga avgöras av inskrivningsnämnd.

De ärenden, som det enligt vad ovan stadgats åligger inskrivningsnämnd att upptaga benämnas inskrivningsärenden.

(Föreslagen lydelse)

13 §.

Inskrivningsnämnd sammanträder till inskrivningsförrättning varje år. Tider och ställen för förrättningen bestämmas, sedan förslag därom avgivits av inskrivningschefen, av länsstyrelsen i det län, var till inskrivningsområdet eller största delen därav hör. Ingår i inskrivningsområdet jämväl del av annat län, skall samråd äga rum med länsstyrelsen därstädes.

Inskrivningsnämnd skall därjämte på kallelse av inskrivningschefen sammanträda för uttagning av värnpliktiga till underofficers- eller underbefälsutbildning samt för hand-

Inskrivningsförrättning anordnas årligen på tid som värnpliktsverket bestämmer.

I inskrivningsförrättning ingår prövningsverksamhet enligt föreskrifter som meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

läggning av ärenden, som inskrivningschefen jämlikt 19 § hänskjuter till nämndens prövning.

14 §.

1. Värnpliktig är, där ej Konungen för särskilda fall annorlunda förordnar, skyldig att personligen inställa sig vid inskrivningsförrättning tidigast det år han fyller aderton år. Den som förvärvar svenskt medborgarskap först sedan han inträtt i värnpliktsåldern är skyldig inställa sig vid inskrivningsförrättning det år som infaller näst efter det han förvärvat medborgarskapet.

Värnpliktig skall inskrivas tidigast det år han fyller aderton år.

Inskrivningschefen bestämmer om inställelse vid inskrivningsförrättning för den som blivit svensk medborgare efter det år då han fyllt aderton år.

Rörande skyldighet för värnpliktig att, när fråga uppstår om ändring i hans värnpliktsförhållanden, inställa sig vid inskrivningsförrättning förordnar Konungen.

Värnpliktsverket bestämmer om skyldighet för värnpliktig att inställa sig vid inskrivningsförrättning när fråga uppstår om ändring i hans värnpliktsförhållanden.

2: De värnpliktiga kallas till inskrivningsförrättning genom personliga order eller kungörelse.

15 §.

Under förutsättningar, som bestämmas av Konungen, må yngling på egen begäran inskrivas redan innan det år då han fyller aderton år, dock ej före det år då han fyller sexton år.

Enligt Konungens bestämmande kan svensk man inskrivas som värnpliktig före det år han fyller aderton år men icke tidigare än det år då han fyller sexton år.

Den som vinner anställning på stat vid krigsmakten skall, oavsett åldern, omedelbart inskrivas.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

16 §.

Inställelse till inskrivning skall ske vid inskrivningsförrättningen för den ort, där den värnpliktige är kyrkobokförd, eller vid annan inskrivningsförrättning, till vilken den värnpliktige kallats. Värnpliktig må dock inställa sig vid annan inskrivningsförrättning än nu sagts, i vilket fall det åligger honom att utan kallelse anmäla sig hos vederbörande inskrivningsnämnd och därvid avlämna sin order om inställelse vid inskrivningsförrättning eller, om han icke erhållit sådan eller ordern förkommit, prästbetyg.

Värnpliktig, som icke är kyrkobokförd här i landet, äger inställa sig till inskrivning vid inskrivningsförrättningen för den ort, där han vistas.

Vad i denna paragraf stadgas om värnpliktig skall äga motsvarande tillämpning beträffande yngling, som enligt vad i 15 § första stycket sägs anmäler sig till inskrivning, innan han inträtt i värnpliktsåldern.

Värnpliktig kallas till inskrivningsförrättning genom personlig order. Han skall inställa sig vid den inskrivningscentral till vilken han kallats. Han må dock inställa sig vid annan inskrivningscentral, om han i förväg anmält detta till chefen för den inskrivningscentralen och uppvisar inställelseorder eller, om denna förkommit eller icke utfärdats, styrker sin identitet.

Värnpliktig, som icke är kyrkobokförd här i landet, äger utan hinder av bestämmelserna i första stycket inställa sig vid närmaste inskrivningscentral.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning i fråga om den som inskrives enligt 15 §.

17 §.

Beträffande rätt till ersättning för resa till och från inskrivningsförrättning gäller vad därom är särskilt bestämt.

Beträffande rätt till ersättning för inställelse vid inskrivningsförrättning gäller vad därom är särskilt bestämt.

18 §.

Har någon, som varit skyldig inställa sig personligen vid inskrivningsförrättning, uteblivit därifrån med laga förfall, åligger det honom

Värnpliktig skall efterkomma kallelse till inskrivningsförrättning. Är han av laga förfall hindrad att inställa sig, skall han så snart det kan

(Nuvarande lydelse)

att inställa sig inför inskrivningsnämnden eller, om denna ej sammanträder, inför inskrivningschefen, så snart förfallet upphört.

(Föreslagen lydelse)

ske anmäla förfallet till inskrivningschefen.

19 §.

Under tid, då inskrivningsförrättning ej hålles, må inskrivningschefen, i den omfattning och i enlighet med de närmare föreskrifter Konungen meddelar, utöva inskrivningsnämnd tillkommande åligganden; dock må inskrivningschef ej utan den värnpliktiges medgivande uttaga värnpliktig för underofficers- eller underbefälsutbildning i andra fall än då inskrivningsnämnd fattat preliminärt beslut om eller avgivit förslag till sådan uttagning.

Finner inskrivningschefen anledning höra inskrivningsnämnden i ett enligt första stycket upptaget ärende, skall detta hänskjutas till nämndens prövning.

Värnpliktsverket eller myndighet som värnpliktsverket bestämmer handlägger ärende som avses i 12 §, om ärendet ej avgöres vid inskrivningsförrättning.

20 §.

Om innehållet i inskrivningsnämnds eller inskrivningschefs beslut skall den värnpliktige ofördröjligen på lämpligt sätt underrättas.

Inskrivnen värnpliktig — — — hans värnplikt.

Den som beröres av beslut som avses i 12 och 19 §§ skall utan dröjsmål underrättas om beslutet.

21 §.

Över inskrivningsnämnds och inskrivningschefs beslut i inskrivningsärende må besvär anföras av värnpliktig, som beslutet rör.

Talan mot beslut av inskrivningsnämnd enligt 12 § föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit till inskrivningsnämnden inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Besvärerna skola, ställda till inskrivningsområdet, ingivas till inskrivningschefen. Det åligger inskrivningschefen att ofördröjligen med eget yttrande insända besvärerna till inskrivningsrådet.

Beslut, som överklagas, skall ändå gå i verkställighet, där ej inskrivningsrådet annorlunda förordnar.

22 §.

Inskrivningsrådet, som skall hava sitt säte i Stockholm, består av ordförande och två andra ledamöter, vilka samtliga förordnas av Konungen för viss tid. Av ledamöterna skall en vara militär.

För varje ledamot förordnar Konungen en ersättare.

För att beslut skall kunna fattas av inskrivningsrådet, erfordras, att samtliga ledamöter eller deras ersättare äro tillstädes.

Inskrivningsrådet skall biträdas av en av Konungen förordnad läkare.

Mot beslut enligt 19 § om ändrad uttagning eller tillhörighet efter fullgjord grundutbildning får talan ej föras.

Talan mot annat beslut enligt 19 § föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit till den myndighet som beslutat i ärendet inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

23 §.

Inskrivningsrådet sammanträder på kallelse av ordföranden så ofta det erfordras för prövning av inkomna ärenden.

Beslut enligt 12 eller 19 § skall lända till efterrättelse utan hinder av att talan föres mot beslutet, om ej värnpliktsnämnden förordnar annat.

24 §.

Över inskrivningsrådets beslut må besvär ej anföras.

Mot värnpliktsnämndens beslut enligt 21 eller 22 § får talan ej föras.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

25 §.

Om redovisning av värnpliktiga förordnar Konungen.

För redovisning av värnpliktiga skola finnas truppregreringsmyndigheter enligt föreskrifter som meddelas av Konungen eller av myndighet som Konungen bestämmer.

27 §.

3. Särskilda bestämmelser

A. Därest, på — — — han inkallats.

B. Där sådant — — — mom. föreskrives.

Likaledes äger — — — smittas spridande.

C. Varder fartyg — — — — — äga rum.

D. Har värnpliktig under i 1 eller 2 mom. föreskriven tjänstgöring blivit fälld till straff för rymning eller för undanhållande, skall den tid, under vilken han varit rymd eller undanhållit sig, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilt fall annorledes förordnar.

Värnpliktig, vilken — — — från tjänstgöring.

Konungen förordnar — — — såsom tjänstgöringstid.

I vilken — — — ock Konungen.

29 §.

Beslut om befrielse från värnpliktstjänstgöring enligt 5 § första stycket och om anstånd med tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. meddelas av truppregreringsmyndighet efter ansökan av den värnpliktige. Anser sig truppregreringsmyndigheten icke kunna bifalla ansökningen, skall myndigheten med eget yttrande överlämna handlingarna till *centrala värnpliktsbyrån*, som beslutar i ärendet.

Beslut om befrielse från värnpliktstjänstgöring enligt 5 § första stycket och om anstånd med tjänstgöring enligt 27 § 1 mom. meddelas av truppregreringsmyndighet efter ansökan av den värnpliktige. Anser sig truppregreringsmyndigheten icke kunna bifalla ansökningen, skall myndigheten med eget yttrande överlämna handlingarna till *värnpliktsverket*, som beslutar i ärendet.

(Nuvarande lydelse)

Talan mot *centrala värnpliktsbyråns* beslut föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit till nämnden inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

(Föreslagen lydelse)

Talan mot *värnpliktsverkets* beslut föres hos värnpliktsnämnden genom besvär som skola ha inkommit till nämnden inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Lämnas ansökan om anstånd med att påbörja tjänstgöring utan bifall av värnpliktsverket, skall den värnpliktige inställa sig till tjänstgöring oaktat han för talan mot beslutet, om ej värnpliktsnämnden bestämmer annat.

Mot värnpliktsnämndens — — — icke föras.

30 §.

Värnpliktsnämnden består av ordförande och *två* andra ledamöter. För ledamot skall finnas ersättare. Vid hinder för ordföranden tjänstgör ersättare för honom som ordförande.

Värnpliktsnämnden består av ordförande och *högst fyra* andra ledamöter. För ledamot skall finnas ersättare. Vid hinder för ordföranden tjänstgör ersättare för honom som ordförande.

Konungen utser — — — — — viss tid.

Värnpliktsnämnden är — — — ledamöter närvara.

Som nämndens — — — ordföranden biträder.

Rättegångsbalkens bestämmelser — — — av värnpliktsnämnden.

31 §.

Värnpliktig inkallas till tjänstgöring *av vederbörande befäl* genom personlig order *eller kungörelse*. Inkallelse må dock, där Konungen så förordnar, ske på annat ändamålsenligt sätt.

Värnpliktig inkallas till tjänstgöring genom personlig order. Inkallelse må dock, där Konungen så förordnar, ske på annat ändamålsenligt sätt.

Sker inkallelse genom kungörelse, skall denna offentligen anslås inom varje kommun, som beröres av kungörelsen, samt, där omständigheterna sådant medgiva, i erforderlig om-

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

fattning införs i en eller flera tidningar.

32 §.

Värnpliktig, som är inkallad till tjänstgöring, är skyldig att verkställa den tjänsteförrättning som anvisas honom av vederbörande befälhavare.

I de förrättningar, där särskild yrkeskunskap kan vara påkallad, användas företrädesvis personer med motsvarande yrkeskunskap.

Värnpliktig skall efterkomma kallelse till tjänstgöring. Är han av laga förfall hindrad att inställa sig, skall han så snart det kan ske anmäla förfallet till den som utfärdat kallelsen.

Värnpliktig skall ställa sig till efter rättelse de tjänstgöringsföreskrifter som meddelas honom.

34 §.

Inskreven värnpliktig, som ej är inkallad till tjänstgöring eller inmönstrad till sjöfart, är skyldig att, så snart hans postadress ändras, vidtaga sådan åtgärd att postförsändelse från militär myndighet utan dröjsmål kan komma honom tillhanda.

Såsom sådan åtgärd skall anses anmälan om adressförändringen hos postanstalt i den ort, från vilken den värnpliktige ämnar avresa eller inom vilken han flyttar, samt, om den värnpliktige är inskriven å sjömanshus, anmälan om adressförändringen hos sjömanshusombudsmannen.

Inskreven värnpliktig, som ej är inkallad till tjänstgöring eller inskriven i sjömansregister och anställd ombord på svenskt handelsfartyg i när- eller fjärrfart, skall vidtaga sådan åtgärd att postförsändelse från militär myndighet utan dröjsmål kan komma honom tillhanda.

35 §.

Värnpliktig är skyldig att på anfordran lämna militär myndighet erforderliga upplysningar rörande personliga förhållanden av militärt intresse och att på sätt Konungen bestämmer ofördröjligen och senast inom åtta dagar besvara sådan myndighets skriftliga förfrågan därom.

Värnpliktig skall utkvittera postförsändelse från militär myndighet, taga del av försändelsens innehåll samt inom åtta dagar efter anmodan lämna myndigheten de upplysningar som fordras om personliga förhållanden av betydelse för hans tjänstgöring.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

36 §.

Värnpliktig, som är skyldig inställa sig personligen vid inskrivningsförrättning men utan laga förfall utebliver därifrån, böte, första året femton kronor och varje år han ånyo beträdes därmed femtio kronor.

Har den värnpliktige laga förfall för sin utevaro men underlåter han att, så snart ske kan, anmäla förfallet hos inskrivningsnämnden eller inskrivningschefen, böte tio kronor.

Inställer sig den värnpliktige vid inskrivningsförrättning för annan ort än den varest han är kyrkobokförd eller vid annan förrättning än den till vilken han eljest kallats men försummar han att därvid avlämna sin order om inställelse vid inskrivningsförrättning eller prästbetyg, böte, där han till följd härav icke kan under förrättningen emottagas, första gången tio kronor och varje följande gång femtio kronor.

37 §.

Underlåter inskriven värnpliktig, som ej är inkallad till tjänstgöring eller inmönstrad till sjöfart, att vid adressförändring vidtaga åtgärd som i 34 § första stycket avses och vållas därav att till honom från militär myndighet avsänd postförsändelse återgår till avsändaren såsom obeställbar, dömes, där han ej haft laga förfall, att böta tio kronor.

Värnpliktig, som utan laga förfall uteblir från inskrivningsförrättning, till vilken han kallats, eller som underlåter att fullgöra skyldighet att anmäla laga förfall enligt 18 §, dömes till böter, högst femhundra kronor.

Värnpliktig, som utan laga förfall underlåter att fullgöra skyldighet enligt 34 eller 35 §, dömes till böter, högst femhundra kronor.

Lämnar han vid fullgörande av sådan skyldighet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet oriktig uppgift, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

40 §.

1. Värnpliktig, som är skyldig inställa sig personligen vid inskrivningsförrättning eller inför inskrivningschefen men utan anmält laga förfall utebliver, vare underkastad äventyr att på egen bekostnad hämtas till förrättningen eller till inställelse inför inskrivningschefen.

1. Uteblir värnpliktig utan anmält laga förfall från inskrivningsförrättning, till vilken han kallats, kan han på egen bekostnad hämtas till förrättningen genom polismyndighetens försorg.

41 §.

1. Såsom laga förfall för uteblivande från inskrivning eller tjänstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra åligganden enligt denna lag anses, om man är sjuk, om man sitter i häkte, om man är intagen i fångvårdsanstalt, tvångsarbetsanstalt eller alkoholistanstalt eller om man är omhändertagen för skyddsuffostran. Vederbörande äge dock att, då andra än nu sagda förfall föräbaras, pröva huruvida de äro av den vikt, att de må gälla såsom laga förfall.

Såsom laga förfall enligt denna lag anses att någon är inskriven som elev vid ungdomsvårdsskola, intagen i häkte, fångvårdsanstalt, arbetsanstalt eller allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller att han är sjuk eller genom annan omständighet, som han ej bort förutse eller som eljest utgör giltig ursäkt, hindrats att fullgöra vad som ålegat honom.

2. För värnpliktig, som är inskriven å sjömanshus, skall i fråga om order eller annat påbud, varigenom han under krig eller vid utbrott av eller fara för krig inkallas till tjänstgöring, dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjänstgöring räknas att vara stadd på utrikes sjöresa; åliggande dock den värnpliktige att, så snart ske kan, återvända till hemlandet ävensom att vid ankomsten till svensk hamn eller sammanträffande med svenskt örlogsfartyg omedelbart anmäla sig till tjänstgöring.

Värnpliktig som är inskriven i sjömansregister skall anses ha laga förfall när han är anställd ombord på svenskt handelsfartyg i när- eller fjärrfart.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

42 §.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, vilket den värnpliktige är skyldig att själv anskaffa. Kan han ej skaffa läkarintyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg av statens ämbets- eller tjänsteman eller av präst i församlingen eller av ordföranden i kommunalstämman eller kommunalfullmäktige eller av ordföranden eller ledamot i kommunalnämnden eller av ledamot i häradsnämnden.

Sjukdom skall för att vara laga förfall styrkas med läkarintyg som anskaffas av den värnpliktige. Kan han ej skaffa sådant intyg, får han styrka sjukdomen med intyg av myndighet eller tjänsteman som Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1969. I fråga om värnpliktig som inskrivits före den 1 februari 1969 tillämpas dock 6 och 7 §§ i sin nya lydelse endast i den omfattning som värnpliktsverket bestämmer. I fråga om besvär över beslut som anhängiggjorts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser, varvid bestämmelserna om inskrivningsrådet i tillämpliga delar avser värnpliktsnämnden. Uppdrag att vara icke militär ledamot i inskrivningsnämnd upphör vid utgången av juni månad 1969.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Andersson, har i den allmänna motiveringen anfört följande.

Vid 1968 års riksdag fattades beslut (prop. 34, SU 92, rskr 214) om ett nytt system för inskrivning och redovisning av värnpliktiga på grundval av 1964 års inskrivnings- och personalredovisningsutrednings betänkande Krigsmaktens personalförvaltning (Stencil Fö 1966:5). Beslutet avsåg inrättandet den 1 juli 1968 av ett centralt organ för krigsmaktens inskrivnings- och personalredovisningsverksamhet, värnpliktsverket. Principiell ställning togs vidare till den regionala organisationen samt till prövningsverksamheten vid inskrivningsförrättning.

Värnpliktsverket har till uppgift bl. a. att leda andra inskrivnings- och personalredovisningsmyndigheters verksamhet och att efter samråd med berörda myndigheter ansvara för och meddela föreskrifter om tilldelning, uttagning, fördelning och inkallelse av värnpliktiga. Verket är organiserat på en värnpliktssektion, en administrativ sektion och ett datakontor.

De tre regionala inskrivnings- och personalredovisningsenheter som föreslogs i prop. 1968: 34 benämnes Södra värnpliktskontoret, Östra värnpliktskontoret och Norra värnpliktskontoret med lokalisering till Kristianstad, Solna resp. Östersund. Verksamhetsområdet för vart och ett av de tre nya regionala organen skulle i princip omfatta två militärområden, som tillsammans bildade ett inskrivningsområde. Södra och Västra militärområdena skulle bilda Södra inskrivningsområdet, Östra militärområdet och Bergslagens militärområde Östra inskrivningsområdet samt Nedre och Övre Norrlands militärområden Norra inskrivningsområdet.

Inskrivningen föreslogs ske vid sex fasta inskrivningscentraler, förlagda till Kristianstad, Göteborg, Solna, Karlstad, Östersund och Boden. Inskrivningscentralerna skulle organisatoriskt ingå i den regionala enheten för inskrivningsområdet.

Prövningsverksamheten vid inskrivningsförrättning skulle ske vid inskrivningscentralerna och få väsentligt ökad omfattning. Tiden skulle för den inskrivningsskyldige sträckas ut från en till två dagar. Inskrivningsnämnden skulle behållas som beslutande organ med i princip oförändrad sammansättning. Nämndens arbetssätt borde dock anpassas till det nya systemet så att sammanträden med nämnden hålls först sedan provningen av samtliga inskrivningsskyldiga i åldersklassen avslutats och resultaten bearbetats till underlag för beslut. Chefen för värnpliktskontoret i inskrivningsområdet borde vara inskrivningschef och ordförande i inskrivningsnämnd.

Personalredovisningen föreslogs bli koncentrerad till regional nivå i fråga om arméns och flygvapnets personal. Truppregistreringen vid marinen skulle tills vidare utföras centralt vid marininstaben.

I fråga om genomförandet av den regionala organisationen föreslogs värnpliktskontoren bli organiserade den 1 juli 1969. Inskrivningarna enligt det nya systemet borde första gången genomföras hösten 1969—våren 1970. Övergången till nytt redovisningssystem borde påbörjas snarast efter den 1 juli 1969 och vara avslutad före den 1 juli 1971.

Statsutskottet fann inte något att erinra mot principerna för det föreslagna systemet och utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Under hänvisning till vad som anfördes i prop. 1968: 34 har Kungl. Maj:t i prop. 1969: 1 (bil. 6 p. G 13) lagt fram förslag till riksdagen om att tre regionala inskrivnings- och personalredovisningsenheter, benämnda Södra värnpliktskontoret, Östra värnpliktskontoret och Norra värnpliktskontoret, inrättas den 1 juli 1969.

Grundläggande bestämmelser för inskrivningen och värnpliktstjänstgöringen är samlade i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967, omtryckt 1954: 479). Tillämpningsföreskrifter återfinns i bl. a. inskrivningsförordningen den 27 april 1956 (nr 188).

Den föreslagna omläggningen av inskrivnings- och personalredovisnings-

verksamheten nödvändiggör ändringar i värnpliktslagens bestämmelser om inskrivning och redovisning av värnpliktiga. Värnpliktslagen har setts över även i sådana delar som inte direkt berör inskrivning och redovisning. Översyn behövs också av inskrivningsförrordningen och av vissa andra författningar med anknytning till inskrivningsväsendet som beslutats utan riksdagens medverkan. Jag ämnar i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t de ändringar som behövs i dessa författningar.

I enlighet med det anförda har inom försvarsdepartementet utarbetats förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967). I den följande specialmotiveringen tas vissa särskilda frågor upp till närmare behandling.

I *specialmotiveringen* har statsrådet Andersson i fråga om ändringarna i 12 och 13 §§ anført följande.

12 och 13 §§.

I 12 § anges inskrivningsnämnds uppgifter. Nuvarande 12 a § blir överflödig genom den föreslagna formuleringen av 12 §.

Inskrivningsförrättning kommer i regel att börja under september och sluta under maj påföljande år. Värnpliktsverket bör bestämma om tid och plats för inskrivningsförrättning. Härigenom ökar förutsättningarna att jämnt fördela de inskrivningsskyldiga mellan de olika inskrivningscentralerna. Särskilt sammantråde med inskrivningsnämnd för uttagning av befälselever behöver inte hållas, eftersom uttagningen av dessa anpassas till den ordinarie provningsverksamheten. Grundläggande bestämmelser om inskrivningsförrättningen och den provningsverksamhet som ingår i förrättningen har tagits in i 13 §.

Jag vill i detta sammanhang starkt understryka att inskrivningsnämnden i det nya systemet får en mer kvalificerad ställning som beslutande organ i inskrivningsfrågor. Nämnden får också genom den väsentligt ökade och noggrannare provningsverksamheten bättre underlag än tidigare för sina beslut. Hänsyn kan i större omfattning än förut tas till den enskilde värnpliktige.

Utskottet

Förra året beslöt statsmakterna lägga om systemet för inskrivning och redovisning av värnpliktiga. I prop. 82, som behandlas i detta utlåtande, föreslås sådana ändringar i värnpliktslagen, som föranleds av denna omläggning. Även vissa andra ändringar föreslås i lagen.

Inskrivningen av de värnpliktiga skall i fortsättningen äga rum vid sex fasta inskrivningscentraler. Provningsverksamheten vid inskrivningsförrättningen kommer att sträckas ut till två dagar för varje värnpliktig. Detta beror på att provningsverksamheten får väsentligt ökad omfattning. De nu-

varande inskrivningsnämnderna, som beslutar om de värnpliktigas tilldelning och utbildning, skall bestå. Nämndens arbetsätt anpassas emellertid till det nya systemet så att sammanträden med nämnden hålls först sedan prövningen av samtliga inskrivningsskyldiga i åldersklassen avslutats och resultaten bearbetats till underlag för beslut. Varje nämnd har en militär befattningshavare som ordförande och består i övrigt av civila, förtroendevalda ledamöter.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot förslaget till lag om ändring i värnpliktslagen.

I motionen II: 1173, som väckts i anledning av propositionen, framhålls, att det är en väsentlig brist, att inskrivningsnämndens ledamöter inte kommer att finnas tillstädes under själva prövningsverksamheten. Motionärerna menar att det skulle ha varit en fördel om de värnpliktiga vid inskrivningsförrättningen kunnat rådgöra med civila lekmän i frågor av mer allmän natur. De menar vidare att för nämndledamöterna bör närvaro vid inskrivningarna ge en god inblick i förfarandet, vilket kan underlätta beslutsfattandet. I motionen yrkas, att riksdagen som sin mening uttalar, att Kungl. Maj:t måtte bereda ledamöter i inskrivningsnämnd tillfälle att på lämpligt sätt följa inskrivningarna.

Såsom starkt understryks i propositionen av departementschefen får inskrivningsnämnden i det nya systemet en mer kvalificerad ställning som beslutande organ i inskrivningsfrågor. Genom nämndens sammansättning har de civila ledamöterna tillförsäkrats stort inflytande i nämnderna. Enligt utskottets mening är det självfallet av värde för fullgörandet av nämndens uppgifter att dess ledamöter innan de träder i funktion bereds möjlighet att följa prövningsförfarandet för en grupp värnpliktiga och därvid få inblick i den praktiska utformningen av denna del av inskrivningsförrättningen. Eftersom ledamöterna sedermera skall objektivt pröva frågan om inskrivning och uttagning av hela värnpliktsgruppen bör de dock inte inta ställningen av något slags rådgivare åt enskilda värnpliktiga. Utskottet förutsätter att värnpliktsverket vidtar åtgärder så att de civila nämndledamöterna i enlighet med det sagda får möjlighet följa prövningsverksamheten vid vederbörande inskrivningscentral. Något riksdagens initiativ i anledning av motionen är inte påkallat.

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen bifaller propositionen nr 82;

B. att motionen II: 1173 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 maj 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Strand (s), Lars Larsson (s), Andreasson (cp), Ivar Andersson (s)*, fru Grethe Lundblad (s), herrar Axelson (fp) och Blomquist (m);

från a n d r a kammaren: herrar Lundberg (s), Gustavsson i Alvesta (cp)*, fröken Wetterström (m), fröken Sandell (s), herr Fredriksson (s), fru Skantz (s), herr Göransson (s) och fru Fränkel (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.